

TITULUS IV.

DE DIVINO OFFICIO.

1. QUID DIVINUM OFFICIUM? ET DIVERSA EJUS NOMINA.—2. HORÆ CANONICÆ.—3. MATUTINÆ, ET VESPERTINÆ PRECES, ANTIQUISSIMÆ.—4. HORARUM CANONICARUM DISTRIBUTIO.—5. QUANDO HÆC UBIQUE INDUCTA?—6. ET 7. QUO TEMPORE DIVINUM OFFICIUM PERSOLVENDUM SIT.—8. OLIM ETIAM LAICI AD DIVINUM OFFICIUM CONVENERANT.—9. QUI NUNC ILLUD PERSOLVERE COGANTUR.—10. QUOMODO PERSOLVENDUM SIT; ET QUIS EJUS RITUS, AC FORMULAS CONSTITUIT?

4.

CERTUS ille, ac solemnus numerus, ritusque psalmodiarum, hymnorum, lectionum, aliarumque precum, Ecclesiæ autoritate institutus, atque in statas diei horas distributus, ut continenter Deo laudes offeramus, *divinum officium* appellatur. Nam officium significat id, quod ratione habita locorum, temporum, personarum, efficere omnes debent; unde tractum est nomen divini officii, quoniam in eo comprehenditur, quod erga Deum quotidie præstare debemus (1). Dicitur etiam divinum officium *særa synaxis, et collecta*, hoc est, conventus, et congregatio fidelium, qui ad fundendas preces conveniunt; et *cursus ecclesiasticus*, quasi orbem, et cursum constituat, quem singulis diebus conficere oportet (2); et *Breviarium*, quasi summa cæremoniarum, et precum, quas servare, et quas fundere oportet, ut divinum officium recte persolvatur (3).

(1) Confer Cardinalem Bonam de Divin. Psalm. c. 2 §. 1. Antequam vero sæculo XI Breviarium introduceretur, ad recitandas horas canonicas in Ecclesiis Occidentalibus adhibebantur Psalteria, Biblia Sacra, Homiliaria, Passionaria, Antiphonaria, Hymnaria, Collectaria, Martyrologia, de quibus omnibus doctissime, accuratissimeque agit V. Cl. Franciscus Antonius Zaccaria, Biblioth. ritual. l. 1 c. 4 art. 5 t. 1 p. 96.

(2) Ratherius Veronens. in Orat. synodic. ad Presbyter. n. 6 col. 414. ed. Veron. 1765. Confer etiam Regulam S. Columbanii c. 7. apud Holstenium Cod. Regul. t. 1 p. 171 ed. August. Vindel. 1759. et vitam S. Serenici apud Mabillonium act. SS. Ordin. S. Bened. sæc. II. p. 552 ed. Ven. 1753.

(3) Breviarium ita appellatum est, nimirum *brevia horarum*, seu *precum epitome, et compendium*, ut inquit Gravantus Thesaur. sacr. rit. t. 2 par. 1 sect. 2 c. 1. Primus autem divinum officium contraxit S. Gregorius VII, qui ab anno 1073 ad an. 1085 Pontificatum obtinuit; et inde verisimile est, divinum officium ita contractum *Breviarium* fuisse appellatum, quo quidem nomine utitur Micrologus c. 23 de Eccl. observ. p. 431 t. 13 Biblioth. Patr.

Lugd. 1677, qui circa annum 1080 vitæ usura fruebatur. Narrat Radulphus Tangrensis, de causon. observ. prop. 22 p. 515 t. 26 ejusd. Biblioth. Patr. Lugdun., Summos Pontifices, cum olim in Lateranensi palatio commorarentur, Romanum officium in eorum sacello non ita absolutum, ut in aliis Ecclesiis, recitare consuevisse, quod et Pontificii sacelli clerici faciebant, ut negotiis suis vacare possent; additque Radulphus, se *hujus officii ordinarium* vidisse Romæ, à tempore Innocentii III recollectum. Et istud officium *breviatum sequuti sunt Fratres Minores*, inquit ipse Radulphus; inde est, quod *Breviaria eorum, et libros intitulant secundum consuetudinem Romanæ Curie*. Nimirum cum S. Franciscus, eorum institutor, præcepisset, ut Divinum officium secundum ordinem Romanæ Ecclesiæ peragerent, rati illi, quod qui in Pontificio sacello servabatur, mos esset Ecclesiæ Romanæ, ac præterea cum Missionibus Apostolicis distinerentur, contractum Breviarium, quo Pontificum sacellum utebatur, susceperunt. Breviarium porro hoc cum male digestum esset, Haymo, Generalis Minister Franciscanorum, illud emendandum suscepit, mandante, et approbante Gregorio IX, sicuti narrat Wadingus, Annal. Minor. t. 3 ad an. 1244. Hoc postea Breviarium, ab Haymone emendatum, Nicolaus III. in omnibus Romæ Ecclesiis recipi, servarique jussit, sicuti Radulphus narrat. Sed Radulphum, vel in Fratres Minores male animatum, vel deceptum, putat Franciscus Pagius Junior, in vit. Nicolai III. n. 22, propterea quod ex epistola apologetica, quam adversus S. Bernardum scripsit Petrus Abaelardus, circa annum 1140, nimirum ante annos fere centum, quam Franciscanus Ordo approbaretur, constat, quod ea tempestate omnes Romæ Ecclesiæ contracto illo officio utebantur. Itaque contractum officium Franciscanis tribui posse negat Pagius, et Radulphum tanquam suo Ordini inimicum reprehendit. Sed nulla justa est ejus reprehendendi causa. Nam si ante Franciscanos Romæ Ecclesiæ contracto illo officio utebantur, hoc deinceps ab Haymone emendatum jussu Nicolai III ab omnibus Romæ Ecclesiis receptum est. Vere igitur Radulphus scripsit, Breviarium Ecclesiarum Urbis Romæ esse Breviarium Franciscanum, quoniam tale revera est Breviarium ab Haymone Generali Ministro Franciscanorum emendatum, quod Nicolaus III. in cunctis Ecclesiis adhiberi voluit. Verum Breviarium hoc ita contractum, seu potius recognitum, et emendatum, brevius adhuc reditum est, hortatu Clementis VII, à Francisco Quignonio Cardinali, qui opus ipsum an. 1556, Paulo III. Pontifice Romæ evulgavit. Hujus Breviarii usus per annos circiter quadraginta perseveravit, nimirum à Paulo III. usque ad S. Pium V.; nunquam tamen præcepta, sed solum permissa fuit ejusdem Breviarii recitatio. S. Pius V. Quignoni Breviarium abrogavit, novamque confici curavit, quo nunc omnes utimur, et quod deinceps recognitum est etiam Clementis VIII, et Urbani VIII auctoritate. Consulto Card. Bonam Rer. liturg. l. 1 c. 7 §. 7. t. 1 p. 119 et seq., ibique Salam Not. 5 ed. Taurin. 1747; Meratum ad Gayant. Thesaur. sacr. rit. t. 2 par. 1 sect. 2 c. 1; et Zaccariam Bibliothec. ritual. l. 1 c. 4 t. 1 p. 107.

2. Frequens quoque est *horarum canonicarum* nomen, quo divinum officium appellamus. Omnes Christiani, ac præsertim clerici, prece, et obsecratione humili adversus Deum continenter uti deberent; sed quoniam id neque infirmæ naturæ patiuntur vires, neque negotia, quibus implicamur, sapienter Ecclesia constituit, ut certis saltem horis has preces fundamus,

atque ita nunquam intermitamus officium, quod erga Deum præstare debemus. Inde processit nomen *horarum canonicarum*, quoniam in eas divinum officium tributum est (1). Quod autem divinum officium statis horis persolvitur, pluribus constant officiis, quæ omnia simul conjuncta, ecclesiasticum cursum constituunt. Hæc vero officia, ex recepta ecclesiæ disciplina, sunt: Matutinum cum laudibus, hora prima, tertia, sexta, nona, vespere et completorium.

(1) Institutionem hanc, certis saltem horis debitas Deo laudes persolvendi, ab ipsis Apostolis repetendam esse, atque ad nos perpetua traditione delatam, ostendit Martenius de Antiq. eccles. rit. l. 4 c. 1 §. 1 et seq. t. 3 p. 1 et seq. et de Antiq. Monach. rit. l. 1 c. 1 et seq. t. 4 p. 1 et seq. ed. indic., ubi cuncta fere habes, quæ ad hoc argumenti genus pertinent.

3. Verum hæc officia non omnia ejusdem antiquitatis, sed alia velustiora, alia recentiora sunt. Apud priscos Christianos celebres sunt matutinæ, et vespertinæ preces. Nimirum quotidie Christiani ante ortum lucis in Ecclesiam conveniebant, ut preces funderent, laudarentque Deum: qui conventus, quod ante lucem haberentur, *cætus antelucani*, et *vigiliæ*, et *horæ nocturnæ* dicebantur (1). Sed et vespere, cum sol ad occasum vergeret, in solemnibus conventibus preces fundebantur (2); atque hæc duo tempora, matutinum, et vespertinum, quotidie erant præcipua antiqui ministerii tempora.

(1) Tertullianus ad Uxor. l. 2 c. 4 p. 168, et de coron. milit. c. 5 p. 162. ed. Paris. 1675. Hinc Christiani apud Minucium Felicem de Idolatr. vanit. in l. Octavius p. 552. ed. Paris. 1605. appellati latebrosa, et lucifuga natio; et Plinius Ep. 97 l. 10 ad Trajan. p. 629 n. 7. ed. Lipsiæ 1711, ex ore quorundam Apostatarum, de christianis se accepisse scribit, quod *stato die ante lucem convenire soliti sunt*. In his conventibus adhibitam psalmodiam constat, eamque incoatam à psalmo 62 tradit Auctor Constit. Apostol. l. 2 c. 59. apud Cotelerium PP. Apostolic. t. 1 p. 270 indic. ed. Matutinum hoc officium plures psalmos, precesque comprehendebat; sed non illam habebat distinctionem nocturnorum, et laudum, quæ recentiori ætate à Monachis initium habuisse videtur. Hi tribuerunt Officium antelucanum, seu matutinum in tria nocturna, atque in laudes. Tria nocturna tribus primis noctis vigiliis seorsim celebrari solebant; quod S. Thomas in Ep. I. ad Corinth. c. 14 lect. 6, et Marcellus Francolinus de Hor. canonic. cap. 6 observant. Quia in quibusdam Occidentalium Monachorum regulis expresse sancitum est, ut nocturna seorsim celebrentur, atque ita porro habet Regula Columbani, cap. 7 apud Holstenium cod. regul. p. 171 t. 1 ed. August. Vindel. 1759. Laudes etiam distinctum à nocturnis officium constituerunt, uti ostendit Card. Bona de Divin. psalmod. cap. 5 §. 1. Primus S. Benedictus tria nocturna conjunxisse videtur; saltem ita fert ipsius regula c. 41 p. 421 apud Holstenium cod. regul. tit. 1 ed. laud. ut uno tempore tria nocturna

celebrentur. Longo post tempore in Ecclesia Romana etiam laudes nocturnis conjunctæ, unum continuum officium nocte persolvendum constituerunt, uti testatur Hugo à S. Victore de Offic. eccles. l. 2 cap. 2 col. 1589 in Biblioth. PP. t. 10 ed. Paris. Rem totam, præter Card. Bonam de Divin. psalmod. explicant Thomasinus Vet. et nov. eccles. disciplin. par. 1 l. 2 c. 71 et seq., Martenius de Antiq. Monach. rit. l. 1 c. 2 et seq. t. 4 p. 4 et seq. ed. Ven. 1764, et Binghamus Orig. eccles. l. 15 c. 9 §. 7 et seq. p. 299 et seq. t. 5 ed. Halæ Magdeburg. 1754.

(2) Matutinas, et vespertinas preces omnium apertissime distinguit Auctor constit. Apostol. l. 8 c. 55 p. 421 laud. ed.; et Concilium Laodicenum can. 18 tit. 1 col. 784 collect. Harduini, memorat tum preces vespertinas, tum eas, quæ ad nonam sunt, et eandem in utrisque liturgiam servari jubet. Vespertinum officium initium sumebat à psalmo 140, quem Auctor constit. l. 8 c. 55 p. 421 vocat *lucernalem psalmum*, quod canebatur eo tempore, quo lumen accendi solebat; et Chrysostomus Hom. l. in psalm. 140, t. 5 n. 1 p. 427 ed. Paris. 1724, pluribus explicat, quam apte hic psalmus in vespertino officio adhiberetur. Est apud eundem Auctorem constit. l. c. c. 56 et 57 p. 421 *precatio et gratiarum actio lucernalis*. In hoc quoque vespertino officio psalmi, hymni, precesque aliæ adhibebantur, atque ita matutinis, et Vespertinis officiis à Christianis *dies in orationibus Dei inchoabatur, dies hymnis Dei claudebatur*; uti loquitur Hilarius in Psalm. 6 n. 12 col. 169 ed. Paris. 1695, quod etiam tradit Hieronymus Ep. 22 ad Eustoch. n. 57 p. 119 t. 1 ed. Veronæ 1751.

4. Accessere deinceps horæ, quæ dicuntur *canonicæ*, eæque ex monachorum instituto repetendæ videntur. Ægypti monachi, qui omnium antiquissimi sunt, et à quibus monasticæ vitæ initia ducuntur, præter vespertinos, et antelucanos conventus, nullas canonicas publicarum precum horas videntur habuisse; cum reliquum diei spatium tribuerent labori manuum, cum quo tamen continenter miscebant preces, psalmos, ac meditationem rerum divinarum (1). Non multo post monasteria Mesopotamiæ, ac Palestinæ consuetudinem induxerunt, ut monachi ora tertia, sexta, et nona publice convenirent, ut preces funderent, psalmosque canerent (2). Sed nondum erat novum aliquod matutinum ministerium, distinctum ab antiquo, quod ante lucem peragebatur. Hoc primum in monasterio Bethleemico institutum est, ne monachi post laudes usque ad horam tertiam inertes, et somnulosi, in cellis jacerent, cum eos nulla conventus necessitas ad preces vocabat (3). Denique completorium, quod vocatur, ut distinctum à vespertino, seu lucernali ministerio, instituit S. Benedictus, ut monachi, finitis diei operibus, in unum collecti, preces, laudesque complerent, ac solemniter ritu absolverent (4).

(1) Vide Cassianum Instit. Cœnob. l. 5 c. 2 p. 50 ed. Francofurti 1722.

(2) Cassianus l. c. l. 5 c. 5 p. 52 ed. cit. Tertullianus de Jejun. c. 10

p. 549 ed. Paris. 1675, et Cyprianus de Orat. dominic. p. 108 ed. Amstelæd. 1700, memorant horas tertias, sextam, nonam; verum non has horas pro publicis ecclesiasticis conventibus constitutas fuisse scribunt. His quidem horis Christiani privatim preces fuisse videtur, deinceps vero illæ à Monachis, ut plerique sentiunt vici docti, publicis conventibus additæ sunt. Vide Josephum Medum ep. 66, et Joannem Pearsonium prælect. 2 in act. Apostol. n. 3 et 4. Certe antiqui Patres Hieronymus, Basilius, Gregorius Nyssenus, aliique sæculi IV Scriptores, cum memorant horas canonicas, tantum monachos respiciunt. Chrysostomus serm. IV. de Anna opp. t. 4 p. 757 ed. Paris. 1721, de tribus diei horis pro publicis conventibus constitutis loquitur, verum, præter matutinam, et vespertinam, quæ alia fuerit hora, non indicat. Fortasse jam tunc hora nona in Ecclesia Constantinopolitana inducta erat, et eam quidem diserte commentat ipse Chrysostomus hom. 2 de inscript. act. apostol. opp. t. 3 n. 4 p. 67 ed. Paris. 1721, atque etiam Concilium Laodicenum can. 18, Gennatio Herveto interprete apud Labbæum t. 1 col. 1554 ed. Ven. Sed eam de monachis loquitur Chrysostomus hom. 44 in 1 ad Timoth. opp. t. 11 p. 629 n. 5, expresse memorat matutinas, ac vespertinas preces, horamque tertiam, sextam, nonam. Negari tamen nequit, quod in oriente in quibusdam ecclesiis jam inde à IV sæculo recepta erat illa pro publicis conventibus horarum distributio, uti constat ex Auctore constit. apostolic. l. 3 c. 54 p. 420 laud. ed., qui *preces fieri jubet mane, et tertia hora, ac sexta, et nona, et vespera, atque in gallicinio*. Mabillonius de curs. Galliean. §. 5 n. 57 p. 425 ed. Paris. 1685, ex Gregorio Turonensi demonstrat, sextam, et nonam horas circa initium sexti sæculi in Galliis fuisse receptas, eademque ferme ætate similem consuetudinem in Hispanias delatam, constat ex Isidoro Hispalensi de Regul. Monach. c. 6 p. 577 l. 2 ed. Martini 1773.

(3) Cassianus l. c. lib. 3 c. 4 p. 56 ed. c. Nunc hora prima dicebatur officium matutinum novum, ut distingueretur à matutino officio veteri, quod semper ante lucem celebrabatur.

(4) Completorium, ut distinctum à vespertino ministerio, antiquiori ætate plane ignotum fuisse, contra Bellarminum ostendit Cardinalis Bona de Psalm. c. 11 §. 1 n. 2. Ejus origo à Sancto Benedicto repetenda est, ut patet ex ejus reg. c. 17 l. 1 p. 122 ed. Augustæ Vindellicorum ann. 1759, ac brevis illa lectio, quæ hodie completorium antevertit, sine dubio illam representat, quam psalmis præmitti voluit Benedictus reg. c. 42 p. 127 ibid. Vide Martenium de antiq. Monach. rit. l. 1 c. 12 t. 4 p. 12 ed. indic.

5. Singulæ hæ horæ à monasteriis serius ocios ad omnes ecclesias translatae sunt. Quod factum est opera vel monachorum, qui ad Episcopatum erecti, divina officia in suis ecclesiis ad exemplum vitæ monasticæ composuerunt, vel clericorum, qui monachorum instituta, et consuetudines in clericatu amplexi sunt (1). Potissimum vero inducta vita communi, datisque canonicis regulis, quæ regulis Monachorum magna ex parte decerptæ sunt, ubique invaluit ea partitio divinorum officiorum, quam primum monachi instituerant. Hodie igitur divinum officium constat his septem partibus; matutino cum laudibus, horis prima, tertia, sexta, et nona, vespertis, et completorio.

Matutinum cum laudibus faciunt officium, quod nocturnum dicitur, quod olim noctu celebraretur (2), uti nunc etiam à quibusdam celebratur; reliquæ horæ diurnum officium constituunt.

(1) Consule Selvagium Antiquit. christian. l. 2 c. 9 §. 7 et seq., Martenium l. c. cap. 1 et seq., et Thomasinum Vet. et nov. eccles. discipl. par. 4 l. 2 c. 61 et seq., à quibus omnia, quæ ad divinum officium pertinent, fusi, et uberius explicantur.

(2) De antiqua consuetudine divinum officium noctu recitandi multa, et præclara habes apud Cl. Cardinalem Garampium, Memorie della Beata Chiara di Rimini diss. 10 p. 515 et seq.

6. Omnia hæc officia, non solum intra spatium vigintiquatuor horarum, sed etiam suo quæque tempore, atque ordine celebranda sunt. Matutinum officium cum laudibus à clericis sæcularibus (1) mane, illucescente crepusculo, celebrandum est, prima jam lucis orto sidere, tertia, sexta, nona horis respondentibus (2), vespere decima, vel undecima hora diei, completorium post solis occasum. Sed nunc, pro more ecclesiarum, matutinum cum laudibus, horæque prima, tertia, sexta, et nona eo temporis spatio, quod est inter auroram, et meridiem recte persolvuntur, vespere circa horam nonam, aut decimam, quin in quadragesima circa meridiem; completorium autem statim post vespere celebratur (3).

(1) Regulares choro addicti nocturnum officium, quod tamen vulgo matutinum vocatur, vel media nocte, vel hora secunda post mediam noctem; id vero, quod reipsa matutinum est, illucescente aurora persolvunt. Sed ea in re peculiare singulorum regulas spectare oportet.

(2) Tertia hora apud Romanos respondet nostræ horæ nonæ antemeridiane; sexta horæ duodecimæ, unde circa meridiem exsolvenda est; quod et hymnus indicat his verbis, *splendore mane illuminas, et ignibus meridiem*; nona tertiæ horæ nostræ pomeridiane, et ideo non ante, sed post meridiem persolvenda est.

(3) Sunt qui à matutino et laudibus primam, sunt qui omnes horas conjungunt, sunt qui simul conjungunt omnia officia, quæ ante meridiem persolvuntur. Ea res tota pendet ex moribus, atque ex legibus ecclesiarum.

7. Atque hæc quidem pertinent ad publicam, et solemnem divini officii celebrationem. Privata etiam ut statis horis fiat, curandum est; quoniam ea mens est Ecclesie, quæ divinum officium in certas horas distribuit, ut in omnibus diei partibus ad Deum animum revocemus, eumque crebro debitis laudibus, et honore prosequamur (1). Ex justa tamen causa, non servato horarum intervallo, divinum officium rite persolvitur (2); verum

curandum est, ut vespere, et completorium pomeridianis horis recitentur, excepta Quadragesima, in qua, fictione canonica, vespere ante meridiem celebrantur. Sed et matutinum sequentis diei post elapsum dimidium tempus, quod est à meridie ad occasum solis, privatim recitari potest (3).

(1) Consule Card. Bellarminum de Bon. oper. l. 4 c. 48 opp. t. 4 p. 550, §. Sed quidquid sit, et seq. ed. Ven. 1721. Statis autem horis divini officii varia tribuuntur mysteria, quæ tradit Card. Bona de Divin. psalmod. cap. 2 § 2 et seq. Sed illud in primis constat, quod horæ canonicæ divinis addictæ laudibus, mysteria exhibent nostræ redemptionis, et has quidem mysticas rationes enarrat Auctor Apostolicæ constit. l. 8 c. 54 p. 420 l. c.

(2) Mittimus ea in re duriores, asperioresque quorundam opiniones, ac sequimur sententiam, quam et sequitur Benedictus XIV, Inst. eccles. 24 §. 9; S. Thomæ, qui in Quodlibet 5 q. 44 art. 1 habet hæc: « Consideranda est intentio ejus, qui prævenit tempus in matutinis dicendis, vel in quibuscunque horis canonicis. Si enim hoc facit propter lasciviam, ut scilicet quietus somnolentiæ, et voluptati vacet, non est absque peccato. Si vero hoc faciat propter necessitatem licitarum, et honestarum occupationum, puta si clericus, aut magister debet videre lectiones suas de nocte, vel propter aliquid hujusmodi, licite potest sero dicere matutinas, et in aliis horis canonicis tempus prævenire, sicut etiam hoc in solemnibus ecclesiis fit; quia melius est Deo utrumque reddere, scilicet et debitas laudes, et alia honesta officia, quam quod per unum aliud impediatur. »

(3) Adeundus Benedictus XIV, Inst. eccles. 24 §. 10 et inst. 107 n. 21.

8. Initio non solum clerici, sed etiam fideles laici ad divinum officium celebrandum quotidie conveniebant, et cum clericis psallebant, et canebant (1). Verum id veteres Christiani faciebant sponte sua, et incitati studio pietatis, quo fervebant, cum nulla lex esset, quæ laicum, occupatum assiduus laboribus ad vitam sustinendam, quotidie interruptis officiis, stalisque horis ad ecclesiam ire compelleret (2). Tantum diebus dominicis, et præcipuis festis legis necessitate debebant laici ad divinum officium convenire, ut sancte agerent dies festos (3); in qua quidem sanctificatione festorum eadem nunc est, quæ semper fuit, ecclesiæ mens, licet non amplius laici ad divina officia convenire cogantur.

(1) Consule Thomassin. Vet. et nov. eccles. disciplin. par. 1 l. 2 c. 79 seq.

(2) Vide S. Joannem Chrysostomum, cit. homil. 6 de Anna.

(3) Confer Van-Espenium de hor. canon. diss. par. 1 c. 5 §. 2 et 3.

9. Præcepti necessitas cogebat clericos ad ecclesiam quotidie convenire, ut divinum officium persolverent, et vero nu-

llum ea in re inter majores, minoresque clericos discrimen erat. Omnes enim in ordinatione certæ ecclesiæ adscribebantur, ut ei perpetuo servirent; ideoque in ea divinum officium celebrabant, quæ pars erat præcipua, ac nobilissima servitii, quod præstare debebant. Sed cum desiit hæc disciplina, et clerici in ordinatione non amplius adscribi cœperunt certæ ecclesiæ, cui semper addicti essent, sensim minores clerici illud ecclesiæ officium obire desierunt. Nunc igitur divinum officium recitare quotidie debent Regulares choro adstricti, beneficiati, et clerici in sacris ordinibus constituti (1). Canonici, et ceteri clerici, qui in chorum conveniunt, debent officium solemniter in choro persolvere, aut quotidie, aut alternis diebus, hebdomadibus, mensibus, ut ferunt instituta, moresque ecclesiarum (2).

(1) Vide const. Eo quamvis tempore, 129 Benedicti XIV, §. 45 et 44 t. 1 ejus Bullarii cit. ed. p. 517.

(2) Debent autem Canonici, qui in choro versantur, divinum officium recitare, et cantum sequi Capellanorum, aut Mansionariorum, ac suo plane deessent muneri, qui taciti tantum choro interessent. Confer Benedictum XIV, Inst. Eccles. 107 §. 5.

10. Preces, ceremonias, ritus in divino officio adhibendos constituit Sedes Apostolica (1); quod rectissime sancitum est, ut amoveantur mala et incommoda, quæ olim est diversis divini officii formulis oriebantur. Quisquis autem ejus persolvendi lege obstringitur, sive privatim domi, sive publice in ecclesia, id *reverenter, distincte, ac devote* facere debet (2); et quisquis illud sine justa causa (3) omittit, non solum lethalis criminis reus evadit, sed etiam, si beneficium habeat, pro ea parte, quam omisit, beneficii fructus restituere debet.

(1) Cum ex diversitate formularum, quibus divinum officium conceptum erat, magna rerum confusio, et gravia damna orirentur, actum est in Concilio Tridentino de breviario emendando, deque certa proponenda formula, quam omnes in posterum sequerentur. Sed Concilii Patribus sess. 25 in decreto, de indice librorum, et catechismo, breviario, et missali, satius visum est rem totam Summi Pontificis judicio committere, atque hinc S. Pius V. P. id negotii dedit selectis quibusdam viris, atque opere absoluto, edidit Bullam: *Quod à nobis* 87 t. 4 par. 5 Bullarii p. 22, ubi certam proposuit breviarii formulam ab omnibus observandam, illis tantum exceptis, qui ab ipsa prima institutione à Sede Apostolica approbata, vel consuetudine, quæ ducentos annos superaret, aliis breviariis uterentur. Pianam hanc Bullam confirmavit Clemens VIII, const. Cum in ecclesia 276 t. 5 par. 2. Bullarii p. 422, deinceps vero Urbanus VIII, const. cum alias 749 t. 6 par. 2 p. 580, hymnis quibusdam auxit, atque emendavit. Ac recte, et jure Romanos Pontifices

omnem semper dedisse operam, ut occidentales Ecclesiae traditiones, et ritus Ecclesiae Romanae in celebranda missa, in Sacramentis administrandis, in Psalmidia, in caeteris ad publicum cultum pertinentibus amplecterentur, ostendit Cl. Zaccaria biblioth. ritual. t. 1 diss. 1 c. 4 et 5 p. 29 et seq.

(2) Concilium Tridentinum sess. 24 de Reform. c. 12.

(5) Caecitas, aut gravis infirmitas, quae officium recitare non sinat, justa causa est, propter quam illud impune omittatur. Qua in re sequi oportet medici, aut superioris, aut prudentis viri iudicium. Similiter si quis sine sua culpa breviario careat, atque in loco versetur, in quo illud invenire non possit, item si quis administrare debeat sacramenta, neque moram ferre possit, legitimam excusationis causam habere censetur. Possunt et aliae huiusmodi esse causae, de quibus late agunt scriptores, qui in hoc argumenti genere versantur. Confer inter ceteros Lucium Ferrarum in Biblioth. verb. officium divinum art. 5. Illud tamen est animadvertendum, quod qui matutinum, et laudes ob aliquod necessarium impedimentum recitare non potest, reliquas tamen partes persolvere debet, uti constat auctoritate Innocentii XII., qui contrariam sententiam proscriptis, propos. 64 in Bullar. const. 54 t. 8 p. 82.

Præter horas à Cl. Auct. hujus tit. §. 2 ad fin. recensitas, in nostrate officio Muzarabi alia insuper superadita, quae aurora dicebatur, erat persolvenda. In parochiis matutinum et vespas modulari (quae disciplina in Ecclesiis et sacella ruralia invecta etiam fuit), mos solum erat, ut Concil. Tarracon. an. 516, can. 7, et Tolet. 1. can. 5 auctoritate firmatur. At per illud tamen tempus, diebus festis clerici in ecclesiis totam Psalmidiam concinebant, quemadmodum Concil. Tarracon. can. 7 citati verba ostendunt. Jam vero Concil. Tolet. XII. can. 15, illud item adunxit, et præcepit, ne hymni in divino officio omitterentur: atque etiam in concilio Gerundensi statutum, ut omnes horæ, quas canonicas vulgo dicimus, Dominica oratione Pater noster concluderentur. V. conc. Tolet. IV, can. 15, in quo varia de divino Officio disputata et dilucidata plenissime fuere: atque etiam, ne multa alia congeramus, illud mandavit, ut ecclesiastici omnes, in cujuslibet psalmi fine, Gloria et honor Patri etc. semper adderent, sicuti à Narbonensi an. 589, can. 2, antea constabilitum fuerat. Perniciosus in Hispania irreperat abusus, ut in feria sexta majoris hebdomadæ, ecclesiarum fores occluderentur, et nulla prorsus cæremonia nec ullo officio sacra hujus diei mysteria fidelium exhiberentur mentibus. Hanc ob rem Tolet. IV conc. Patres, can. 7, mandarunt, ut hac die omnibus in ecclesiis divina celebrarentur officia, et divina Passio, ac Salvatoris mors explicarentur et repræsentarentur. (Ex Mag. Villodas).*

TITULUS V.

DE FESTORUM CELEBRATIONE

1. FESTORUM CELEBRATIO APUD CHRISTIANOS ANTIQUISSIMA.—2. FESTI DIES, VEL MOVILES, VEL IMMOVILES.—3. PASCHATIS CELEBRATIO.—4. FESTI DIES QUIDAM GENERALES IN TOTA ECCLESIA, QUIDAM PARTICULARES IN CERTIS LOCIS.—5. SUMMUS PONTIFEX CONSTITUIT ET DEMINUIT FESTOS DIES IN TOTA ECCLESIA OBSERVANDOS.—6 ET 7. FESTORUM SANCTIFICATIO.

1.

Omnes ferme gentes habuere dies festos, quibus suos deos honore prosequerentur, et in quibus magnam religiosi cultus partem constituebant. Apud Christianos jam inde ab Apostolorum ætate festi sunt acti, et instituti dies. Antiquitate ceteros vincunt omnes dies Dominici, Pascha, Ascensio, Pentecostes (1). Postmodum, alii quoque accesserunt, videlicet: Natalis Christi Servatoris (2), solemnitates B. Mariæ Virginis, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, aliæque complures (3).

(1) Festivitates dierum Dominicorum, Paschatis, Ascensionis, Pentecostis ab Apostolis celebratas, tradit S. Augustinus Ep. 54 c. 4 opp. t. 2 col. 124 ed. Ven. 1729. Verum Ascensionem Domini non uno, et eodem ubique ritu, sicuti observabatur dies natalis Domini, Pascha, Pentecostes, observatam fuisse, monet Martenius de Antiq. eccles. rit. l. 4 c. 28 §. 4 t. 5 p. 192 indic. ed. Ven.

(2) Certo statui non posse videtur, quod etiam diem festum Natalis Christi Apostoli instituerint; et vero Augustinus, uti nunc demonstratum est, cum memorat dies festos ab Apostolis institutos, nullam hujus diei mentionem facit. Primam hujus diei dissertationem mentionem multi referunt ad exitum sæculi III, hoc est ad ætatem Diocletiani Imperatoris, quem Nicephorus, Histor. l. 8 cap. 7 p. 545 edit. Paris. 1630, narrat ingentem Christianorum numerum, natalem Christi noctu celebrantem, igne injecto combussisse. Hoc certum est, in occidente ab antiquissimis inde temporibus festum hunc diem celebrari consuevisse. Testatur id Chrysostomus Hom. in diem Natal. Christ. t. 2 n. 4 p. 555 edit. Paris. 1748, inquit, quod hic dies jam inde à primordio, ab ipsa Thracia Gades usque incolentibus, manifestus, et celebris fuit. Memorat etiam hanc solemnitatem, tanquam ubique receptam, et jamdiu pervulgatam, Augustin. Ep. 55 c. 4 opp. t. 2 col. 469, et Serm. 51 et 287 t. 7 col. 282 et 4152 ed. Maur. Ven. 1756. Quin non tantum ipsa solemnitas, sed etiam constitutus solemnitatis dies, hoc est 25 mensis Decembris, in antiquis monumentis designatur. Kalendarium Bucherianum, quod anno 554 scriptum fuisse eruditi sentiunt, ab hoc festo initium ducit: VII. Kal. Jan. Natus Christus in Bethlem Judææ; eundem diem servant Polemeus Silvius, et auctor Kalendarii Carthaginensis, uterque proximus eorum temporum: eundem quoque Constitutiones Apostolicæ l. 5 c. 43 apud Cotelerium PP. Apost. t. 1 p. 512 ed. Antwerp. 1598. Verum in oriente prima Chrysosto-